

tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 19 1 ● 2020

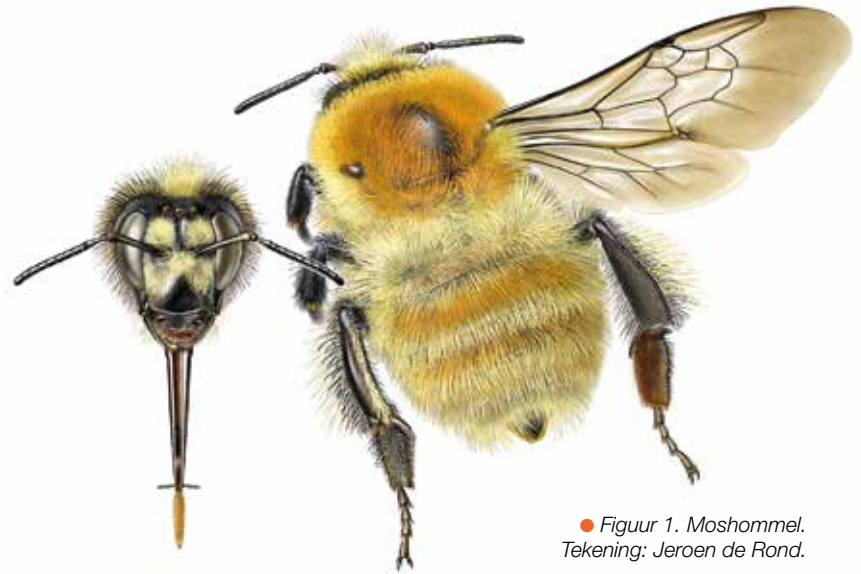
Toch nog mosh in het

De moshommel was ooit een zeer algemene en wijdverspreide soort in Nederland. In het midden van Noord-Holland zijn afgelopen jaren verschillende exemplaren gezien.

● De beharing op het borststuk van de moshommel is fraai oranje gekleurd en lijkt van opzij gezien geschoren. Foto: Remco Hiemstra.

Hommels zijn aangename insecten. Ze zoemen rustig, bewegen vrij langzaam, zijn vrolijk gekleurd en hebben een aaibare vacht. Ondanks hun aantrekkelijke uiterlijk hebben ze altijd relatief weinig aandacht gekregen waardoor verschillende soorten bijna ongemerkt uit ons land verdwenen zijn. Soorten als de Limburgse hommelmel (*Bombus pomorum*) en donkere tuinhommel (*B. subterraneus*) zijn grotendeels uit Noordwest-Europa verdwenen en de kleurvorm van de waddenhommel (*B. cullumanus*) die bij ons voorkwam is zelfs wereldwijd uitgestorven. Het verdwijnen van deze hommels hangt nauw samen met de veranderingen in ons landschap. Hommels zijn niet afhankelijk van zeldzame planten maar hebben wel gedurende het hele seizoen (maart-augustus) veel bloeiende planten nodig. De sterke achteruitgang van bloemen in landbouwgebied maar ook in natuurgebied gedurende de tweede helft van de 20ste eeuw verklaart voor een groot deel de achteruitgang van hommels.

● Figuur 1. Moshommel. Tekening: Jeroen de Rond.

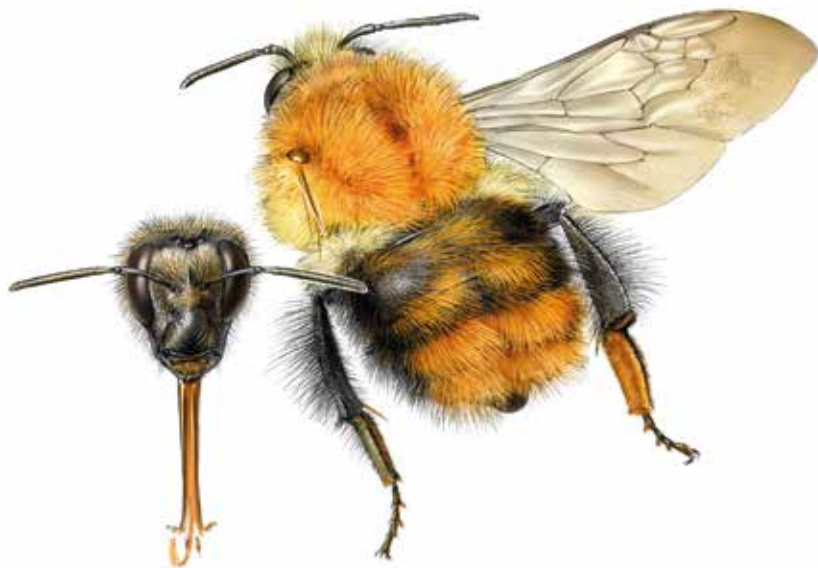
Voorkomen

De beste plek om op zoek te gaan naar hommels is de stad. De bloemenrijkdom van tuintjes maakt dat daar de zes algemene soorten aardhommel (*B. terrestris*), tuinhommel (*B. hortorum*), akkerhommel (*B. pascuorum*), boomhommel (*B. hypnorum*), steenhommel (*B. lapidarius*) en weidehommel (*B. pratorum*) makkelijk te vinden zijn. In grotere tuinen of parken kan je daarbij ook nog verschillende

soorten koekoekshommels (*Bombus spec.*) vinden. De vrouwen van deze soorten dringen het nest van een andere soort binnen, doden de koningin en nemen het volk over. De werksters van de oude koningin dragen dan zorg voor de geboorte van een nieuwe generatie koekoekshommels. Buiten de stad, in natuur of boerenland, zijn de aantallen hommels vaak wat lager. Wel is er een klein aantal soorten die je alleen buiten de stad zult aantreffen.

ommels

veenweidegebied?

Zo zijn op Texel de moshommeel (*B. muscorum*) en grashommeel (*B. ruderarius*) te vinden, hoewel die laatste al enige jaren niet is waargenomen. In het veenweidegebied duikt ook af en toe de veenhommeel (*B. jonellus*) op, een wijdverbreide maar schaarse soort van natte terreinen.

Veenweidegebied

De moshommeel was vroeger algemeen in Nederland maar is tegenwoordig een Rode Lijstsoort en grotendeels teruggedrongen tot de Delta en het Waddengebied. In Noord-Holland leek ze, net als in de rest van Nederland, verdwenen uit het veenweidegebied maar afgelopen jaren zijn er verschillende waarnemingen gedaan van een enkel exemplaar. Het gaat om een vondst bij Bergen (2018), Zaandam (2018) en een zevental waarnemingen uit de periode 2016-2018 bij het Twiske en het Ilperveld. In 2019 bleek dat de soort in ieder geval lokaal algemeen is in het Wormer-

en Jisperveld. Dit suggereert dat de soort in het veenweidegebied nog stand houdt. Of de soort in het gehele Wormer- en Jisperveld voorkomt en of de waarnemingen daarbuiten alleen zwervers betreffen, is nog onduidelijk. Komende jaren willen we vanuit het landelijke hommelpoortje kijken of de moshommeel in het veenweidegebied van Noord-Holland geholpen kan worden met bijvoorbeeld aangepast maaibeheer, maar daarvoor is eerst meer duidelijkheid nodig over de plekken waar ze voorkomt.

Herkenning

Veel hommels zijn met enige oefening makkelijk in het veld te herkennen. Een goed hulpmiddel daarbij is de Basisgids hommels (Smit *et al.* 2018), die gratis als pdf te verkrijgen is. De moshommeel heeft een oranjebruin borststuk en een geheel licht oranjebruin behaard achterlijf. Ze kan makkelijk verward worden met lichte exemplaren van de akkerhommel

● **Figuur 2.** De meeste akkerhommels hebben duidelijk zwarte haren op het achterlijf wat bij de moshommeel nooit het geval is. Maar er komen ook erg lichte exemplaren van de akkerhommel voor. Tekening: Jeroen de Rond.

die echter minder helder oranje zijn (Figuur 1). Het beste verschil tussen deze twee is de beharing van het borststuk gezien van de zijkant. Bij de moshommeel zijn de haren erg netjes, alsof iemand er met een tondeuse overheen is gegaan (Figuur 2). Bij de akkerhommel is de beharing minder netjes met allemaal pieken. Voor een zekere waarneming is een redelijke foto, liefst van de zijkant, noodzakelijk. Net als alle hommels bezoeken moshommels veel bloemen. Het gaat daarbij om allerlei soorten planten maar soorten als rode en witte klaver (*Trifolium pratense* resp. *repens*) en hondsdrif (*Glechoma hederacea*) zijn favoriet.

Oproep

Vind je een moshommeel, probeer dan een foto te maken en geef die door via [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl) of stuur mij een mail met je waarneming.

Vincent J. Kalkman
EIS Kenniscentrum insecten / Naturalis
Biodiversity Center
vincent.kalkman@naturalis.nl

Literatuur

● SMIT, J.T., V.J. KALKMAN & J. DE ROND, 2018. Basisgids hommels. EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden. Link: https://www.eis-nederland.nl/DesktopModules/Bring2mind/DMX/Download.aspx?command=core_download&entryid=765&language=nl-NL&PortalId=4&TabId=563